

№ 38.

Warszawa, d. 19 września 1925 r.

№ 38.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Krak.-Przedmieście 5 m. 4, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy—Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 4 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 40.
Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

**SZWEDZKIE
ŁOŻYSKA
KULKOWE**

SKF

**Warszawa
Kopernika 13
Telefon 12-14**

339

ZMIANA TARYFY CELNEJ.

Ze względu na projektowaną zmianę w najbliższym czasie obecnie obowiązującej taryfy celnej fabryki metalowe proszone są o niezwłoczne (w żadnym razie nie później d. 26 b. m.) zakomunikowanie pod adresem Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych (Krakowskie-Przedmieście № 5 m. 4 w Warszawie) zmian koniecznych bądź w nomenklaturze, bądź też w stawkach celnych, dotyczących przemysłu metalowego.

Pożądane zmiany, dotyczące innych działów taryfy celnej (poza działem VII, obejmującym rudy, metale i wyroby z metali) powinny być w posiadaniu referatu celnego P. Z. P. M. przed czwartkiem dn. 24 września r. b.

POSIEDZENIE RADY P. Z. P. M.

W poniedziałek dnia 21 września r. b. o godzinie 18 m. 30 w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych (Warszawa, wejście od ul. Traugutta, 4) odbędzie się posiedzenie Rady Związku z następującym porządkiem obrad:

1. Sprawa nawiązania stosunków handlowych z Rosją na tle umowy „Polrosu“;
2. Zatwierdzenie protokołu posiedzenia z dn. 22 kwietnia r. b.;
3. Sprawozdanie Dyrekcji z działalności Związku za czas od kwietnia do 1-go września r. b.;
4. Stan finansowy na 1 września r. b.;
5. Sprawozdanie członków Rady o obecnym stanie przemysłu metalowego;
6. Sprawa zjazdu ogólnego przemysłowców polskich;
7. Ustalenie terminu i porządku dziennego Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia członków Związku;
8. Lista kandydatów do władz Związku;
9. Przyjęcie nowych członków;
10. Sprawy bieżące;
11. Wnioski członków.

Członkowie Rady, którzy nie będą mogli przybyć na powyższe posiedzenie, proszeni są o zakomunikowanie pi-

semne swych poglądów, co do p. 1 i 5 przed 20 b. m. Dyskusja nad p. 1 porządku dziennego odbędzie się w dn. 21 b. m. z udziałem doproszonych przez Zarząd członków P. Z. P. M.

O ile porządek dzienny nie zostanie wyczerpany w dn. 21 b. m., dalszy ciąg posiedzenia odbędzie się we wtorek dn. 22 b. m. o godz. 10 m. 30.

OPŁATY STEMPLOWE.

Centralny Związek Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów komunikuje nam, że na skutek jego zapytania ministerstwo skarbu pismem z dnia 4 września b. r. Nr. DPO 3463/VII wyjaśniło, że polska kolej państwowa, jak również te warsztaty amunicyjne, które są wyłączną własnością państwową, korzystają z osobistego zwolnienia od opłat stempłowych, przewidzianego w § 4 ustępie 1 lit. a (ustawy o opłatach stempłowych, obowiązującej na obszarze b. okupacji niemieckiej) narówni ze Skarbem Państwa. Wskutek tego, zgodnie z § 4 p. 2 cytowanej ustawy, od umów dwustronnie obowiązujących, w których jednym z kontrahentów jest kolej państwowa lub warsztaty amunicyjne, będące wyłączną własnością państwową, przypada połowa normalnej opłaty stempłowej, której Skarb Państwa może żądać od osoby nie-uwolnionej.

V TARGI WSCHODNIE.

Należy podziwiać energję Komitetu Wykonawczego Targów Wschodnich, dzięki której Targi tegoroczne nie tylko nie obniżyły swego poziomu z lat poprzednich, lecz go przewyższyły, pomimo niesłychanie ciężkich warunków, w jakich cała wytwórczość przemysłowa polska znalazła się w dobie przygotowań Komitetu Targów do kampanji tegorocznej. Nie mamy jeszcze dokładnej statystyki wystawców tegorocznych, gdyż skutkiem opóźnienia się wielu z nich katalog nie jest kompletny. Odnieśliśmy wszakże wrażenie, że udział wystawców w roku bieżącym nie jest mniejszy, aniżeli w roku ubiegłym, o czym świadczyłyby także

takt, że w roku bieżącym dobudowano nowe pawilony o łącznej powierzchni przykrytej około 1000 m².

Kryzys przemysłowy w Polsce przyspieszył nieuniknioną, naszym zdaniem, ewolucję Targów Wschodnich w kierunku większego ich umiędzynarodowienia. Stosunek udziału w Targach Wschodnich wystawców i kupców zagranicznych do krajowych zmienia się w ten sposób, że udział pierwszych zaczyna wzrastać. Fana-tyczni zwolennicy samowystarczalności będą uważali, naturalnie, że Targi Wschodnie zgrzeszyłyby przeciw interesom państwowym, gdyby otwarły szerzej swe podwoje wystawcom zagranicznym, ale każdy umysł nieuprzedzony, obejmujący szeroko zagadnienia gospodarcze Polski, przyzna, że byłby to objaw naturalny, zdrowy i przyczyniający się do spotęgowania znaczenia Polski w stosunkach międzynarodowych. Należy z naciskiem podkreślić i należy zawsze pamiętać o tem, że Polska jest krajem tranzytowym, że powinna *chcieć i umieć* wyciągnąć korzyści ze swego położenia geograficznego, że powinna uczynić wszystko potem, ażeby kupcy i przemysłowcy Wschodu — w najszerszym ujęciu tego wyrazu — szukali Europy w Polsce i znaleźli w niej wszystko, co daje przemysł europejski, bez potrzeby udawania się w dalszą podróż, i nawzajem — by kupcy i przemysłowcy Zachodniej Europy znaleźli możliwość szukania klienteli z poza Polski i zawierania z nią transakcyj w Polsce, w warunkach cywilizowanych, bez potrzeby odbywania uciążliwych i nie zawsze bezpiecznych podróży do krajów pozapolskich. Lwów, który podług dowcipnego określenia p. Stanisława Wasylewskiego w „Słowie Polskiem“ (Nr. 244, poświęcony Targom Wschodnim) „z małego wielkiego miasta stał się wielkim małym miasteczkiem“, ma wszelkie dane potemu, aby stać się największym miastem handlowym polskim, i powinien w tym kierunku dążyć wytrwale. Jest, naturalnie, obawa, że Targi Wschodnie, otwierając swe pawilony przemysłowcom zagranicznym, przyczynią się do ułatwienia zbytu wyrobów zagranicznych w Polsce. Obawy tej nie podziela-amy pod warunkiem, że przemysł polski nie ulęknie się współzawodnictwa, że, *chroniony umiejętnie skonstruowaną taryfą celną*, stanie odważnie do konkurencji i przeciwstawi swoje towary towarom zagranicznym. Wtedy przemysłowiec polski niewątpliwie będzie się więcej interesował Targami Lwowskimi, aniżeli to czyni obecnie, zaś technik i przemysłowiec polski niejednokrotnie pozna tam rzeczy nowe i ciekawe, pobudzające jego wynalazczość i zdolności twórcze, nie wyjeżdżając poza granice kraju. Zarząd Targów, rozkładając stosownie opłaty za stoiska i t. p. pomiędzy wytwórców zagranicznych a krajowych będzie mógł czynić ulgi i ułatwienia tym drugim, popierające przemysł krajowy.

Obecność kilku urzędowych misyj zagranicznych, złożonych przeważnie ze sfer kupieckich, na tegorocznych Targach we Lwowie, jak również grupowe wystąpienia wystawców zagranicznych (Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, Francja, Rumunja, Holandja, Danja) wskazują na tendencję w powyższym kierunku. Zarząd Targów poczynił wielkie starania, ażeby osiągnąć większą frekwencję na Targach kupców zagranicznych i to mu się powiodło. O frekwencji kupców polskich można będzie mówić dopiero po zamknięciu Targów.

Co się tyczy wystawców polskich, to udział poszczególnych gałęzi przemysłu polskiego był dość nierówny. Okazałe wystąpił na tegorocznych Targach

przemysł Górnego Śląska. Następnie znaczny był udział przemysłu włókienniczego łódzkiego, przemysłu papierniczego i t. d. Przemysł metalowy mniej wydatnie był reprezentowany, aniżeli lat poprzednich, można nawet powiedzieć, że udział jego był dość skromny. Reprezentowanych było kilka wybitnych firm metalowych polskich na Targach Wschodnich pośrednio przez swych lwowskich przedstawicieli. Widzieliśmy eksponaty firm „Rohn, Zieliński i S-ka“, Sp. Akc. „Perkun“, Sp. Akc. „Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki“, „K. Rudzki i S-ka“ z Warszawy, „St. Weigt i S-ka“ z Łodzi i innych. Pierwsza Fabryka Lokomotyw w Polsce (Chrzanów) wystawiła wspaniałą lokomotywę, Centralne Warsztaty Samochodowe w Warszawie — samochód, wykonany w Polsce. Stocznia Gdańska przysłała liczne eksponaty. Również warszawskie fabryki Spółki Akcyjnej „Pocisk“ i t. d. Bardzo pięknie przedstawia się wystawa obrabiarek do drzewa Bydgoskiej Fabryki Spółki Akcyjnej „Unja“ dawniej C. Blumwe i Syn. Każda z czterech polskich fabryk samolotowych wystawiła po jednym aeroplanie („Centralne Zakłady Lotnicze“ w Warszawie, „Samolot“ w Poznaniu, „Plage i Laškiewicz“ w Lublinie i „Podlaska Wytwórnia Samolotów S. A.“ w Białej Podlaskiej).

Fabryki maszyn rolniczych wzięły nader ograniczony udział w Targach, natomiast obficie wystąpiły większe firmy importowe, między którymi na pierwszy plan wysunęła się Sp. Akc. „Bronikowski, Grodzki, Wasilewski“ z Warszawy. Fabryk tej branży, które są członkami P. Z. P. M., zauważyliśmy, prócz wyżej wymienionej firmy, dwie: „Nitsche i S-ka“ w Poznaniu i „Banku Rolniczego S. A.“ we Lwowie. Obydwie firmy są równocześnie reprezentantkami fabryk zagranicznych. Maszyny młyńskie krajowe widzieliśmy tylko firmy „Młynotwórnia“ w Rogoźnie, poza tem były reprezentowane maszyny zagraniczne.

NOWE TRAMWAJOWE WAGONY MOTOROWE.

11 września r. b. Dyrekcja Zakładów Akc. Towarzystwa Lilpop, Rau i Loewenstein w Warszawie zaprezentowała na terenie swych zakładów zaproszonym przedstawicielom prasy stołecznej pierwsze wagony tramwajowe motorowe, zbudowane w tych zakładach na zamówienie Warszawskich Tramwajów Miejskich. Nowe wagony przedstawiają się bardzo dobrze i odznaczają się solidną budową.

Dyrekcja Zakładów jednocześnie zapoznała przedstawicieli prasy z produkcją tej najstarszej i największej wytwórni wagonów w Polsce. Należy w tem miejscu przypomnieć, że fabryka T-wa Lilpop, Rau i Loewenstein była prawie kompletnie zniszczoną przez ewakuację rosyjską i okupację niemiecką, tak, że w 1919 r. zakłady te, istniejące od lat zgórą 100, zaczęły się odbudowywać od podstaw, prowadząc równocześnie, na zamówienie rządu polskiego, naprawę pozostawionego przez okupantów w opłakanym stanie taboru kolejowego.

Pierwszy tramwaj motorowy, wykonany w powyższych zakładach oznaczony jest № fabrycznym 46868, tyle bowiem różnych wagonów wykonano w nich w ciągu istnienia fabryki, założonej w 1818 roku.

Dla Rzeczypospolitej Polskiej Zakłady wykonały dotychczas:

1. Odbudowę taboru starego—1120 wagonów towarowych, 270 wagonów osobowych różnych klas i typów;

Aparaty do spawania:

Tow. Akc. „Pertin”, Warszawa.
Biuro: Wspólna 59, tel. 89-34.
Fabryka: Grochowska № 52,
tel. 201-16.

Armatura na parę i wodę:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Beczki żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Druty wszelkiego rodzaju:

Dąbrowski Przemysł Druciany B-cia Klein w Dąbrowie Górniczej.

Dźwigniki—Łańcuchy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Aleja Jerozolimska 20 tel.: 29-64 i 220-00.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Warsz. Fabr. Masz. windowych „Sita”, Chłodna 5, tel. 47-78.

Garnki i przewody rurowe:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Garbarskie maszyny:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Gryzarki:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Gryzarki uniwersalne:

Fabryka maszyn i odlewnia żelaza Waldemar Krusche i S-ka w Pabjanicach.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Gwoździarki i ciągniki:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Imadła:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Imadła ślusarskie kute:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Kalandry:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Konstrukcje żelazne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski Sp. Akc. w Lublinie.

Konstrukcje żelazne:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Konstrukcje żelazne, schody, cieplarnie:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Koła wozowe o obręczach prasą nasadzanych:

Fabryka Koł i Wozów M. Margulies Płock.

Kotły parowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Kuto lane odlewy:

Inż. Gniazdowski Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

Kuźnie polowe:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.**Liny stalowe—Drut stalowy:**

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Aleja Jerozolimska 20 tel.: 29-64 i 220-00.

Liny druciane i żelazne:

Fabryka Lin Meyerhold i S-ka S. A.—Sosnowiec, tel. Nr. 40.

Lokomobile przemysłowe:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Łańcuchy elektryczne spawane i patentowane (Victor) do celów gospodarczych i technicznych:

Dąbrowski Przemysł Druciany B-cia Klein w Dąbrowie Górniczej.

Łańcuchy rolkowe:

Do samochodów ciężarowych, osobowych i motocyklowych. Łańcuchy Galla do transmisji i przegubowe, Fabryka St. Kubiak, Warszawa, Hrubieszowska 9 tel. 75-44.

Łańcuchy „Galla”:

Transmisyjne, ciężarowe i rolkowe wszelkich wymiarów. Bracia Mencil. Fabryka Wytobów Żelaznych. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Maszyny rolnicze:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Młocarnie szerokomłotne syst. „Jaehne”:

Fabryka maszyn i odlewnia żelaza Waldemar Krusche i S-ka w Pabjanicach.

Maszyny ceglarskie:

B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Narzędzia do obróbki metali:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Nity blacharskie saskie:

Dąbrowski Przemysł Druciany B-cia Klein w Dąbrowie Górniczej.

Obrabiarki do metali i drzewa:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Odlewy żelazne:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Odlewnie żelaza:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Odlewnie żelaza i metali:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn. „W. Fitzner i K. Gamper” w Sosnowcu.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Okna żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

* Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

Okna żelazne i drewniane:

z własnym okuciem fabrycznym: Jan Broda, Toruń.

Okucia budowlane i meblowe:

Jan Broda, Toruń.

Pilniki nacina:

Fabryka Lin Meyerhold i S-ka S. A.—biuro Sosnowiec, fabryka Będzin.

Pędnie:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

* Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

* B-cia Steinberg i S-ka, w Warszawie Wronia 80.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

* Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Piece żelazne syst. powolnego spalania:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Pompy:

Brandel, Witoszyński i S-ka, Grochowska 37.

Prasy ekscentryczne, frykcyjne i balansowe:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Prasy, tłoczarki cierne:

mimośrodowe i balansowe: B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Prasy mimośrodowe:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Sikawki i narzędzia ogniowe:

Bracia Mencil, Fabryka Wytobów Żelaznych i Sikawek. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Sprężyny do mebli:

Dąbrowski Przemysł Druciany B-cia Klein w Dąbrowie Górniczej.

Śruby, nakrętki, nity:

Bartelmuss i Suchy. Bielsko (Śląsk).

Śruby:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Strugarki:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Suwnice:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Suwnice (krany) mostowe, przesuwne, dźwigi pionowe-elektryczne, transmisyjne, ręczne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

* Bracia Jenike, inż. Warszawa, Aleja Jerozolimska 20 tel.: 29-64 i 220-00.

* Warsz. Fabr. Masz. windowych „Sita”, Chłodna 5, tel. 47-78.

Taczki żelazne 75 i 100 litr. pojemności:

Jan Broda, Toruń.

Tokarki:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Traki i wszelkie obrabiarki do drzewa:

„Unia” Zjednoczone Fabryki Maszyn Tow. Akc. Oddział: C. Blumwe i Syn, Bydgoszcz-Wilczak.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Turbiny wodne syst. Francis'a o wysokim współczynniku pożytecznego działania

L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

Urządzenie do motorów na gaz ssany (generatory):

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Wagony wąskotorowe osobowe i towarowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Walce żeliwne utwardzone:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Wialnie do czyszczenia zboża:

Fabryka Maszyn Rolniczych M. Margulies Płock.

Wiertarnie kolumnowe szybkie:

Najnowszego typu. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

* Fabryka maszyn i odlewnia żelaza Waldemar Krusche i S-ka w Pabjanicach.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Wiertarki:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: Dyrektor Zarządzający inż. S. J. Okolski.

REDAKTOR inż. Maurycy Chorzewski.

CENY OGŁOSZEŃ: Cała strona złp. 180; pół strony złp. 100; 1/4 strony złp. 60; 1/8 strony złp. 40;

Drobne ogłoszenia: tekst 3 wierszowy 30 zł. kwartalnie; za każdy wiersz dodatkowy 5 zł. kw. Członkowie Związku zamawiający ogłoszenia bezpośrednio, otrzymują stosowny rabat.